

nekim zadovoljnim čutom. V prosti prirodi prenovi se telo in oživi se duh za novo težavno delo. Tak učitelj prestopi z učvrstjenimi duševnimi in telesnimi silami prag šolske sobe, in pouk oživlja izkušena učiteljeva beseda. Zato ne zamudi nikdo, komur čas in denar dopušča, podati se na potovanje, bodi si dolgo ali kratko; a vselej z določenim namenom in s svinčnikom v roki.

Pri premišljevanji o nadaljnem izobraževanju učiteljevem je razvidno, da si te omike ne moremo prisvojiti na jedenkrat, temveč le polagoma, ne v veliki meri, marveč le po malem. Vsled tega ne sme učitelj nikdar nehati samega sebe izobraževati, kajti le dotlej bode sposoben druge izobraževati, dokler bode deloval na lastni izobražbi, dokler bode smatral šolo samo, občevanje z otroci in tovariši, pouk in znanje s samim seboj kot glavno sredstvo omike. Tudi mu je po tej omiki hrepeneti le zbog omike same brez obzira na smoter, ne gledé na materijalen dobiček.

Z vsakim dnevom postajati mu je dovršenejšim; noben dan naj mu ne mine, da bi se ne naučil kaj novega, da bi ne prišel k izpoznanju kake nove resnice. Kakor naj nese otrok od vsake poučne ure nekaj koristnega domov, tako naj sklene vsak učitelj vsak dan svoj račun z opombo, da je za jeden korak bližje dovršenosti. „*Nulla dies sine linea*“.

In če se bodo učitelji prizadevali, svojo izobražbo nadaljevati, tedaj tudi plodovi tega truda ne bodo izostali. Narod jih bode čislal, oblastva jim bodo stanje olajševala; njih šola bode torišče otroške živahnosti in otroškega veselostja; vzgoja nedolžne mladine bode lepše zorela; oplemenitovanje in obrazovanje národa bode napredovalo, njegova blagospesnost se bode povzdignila, in moglo se bode reči s pesnikom:

„Dolžan ni samó, kar veléva mu stán,
Kar móre, to móž je storiti dolžán!“

Fr. G.

Prvo berilo in slovnica za slovenske ljudske šole.

Sestavila A. Razinger in A. Žumer, ljudska učitelja. — Natisnila in založila „Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg“. — V Ljubljani 1885, v 8ki, 96 strani. — Cena vezani knjigi 24 kr.

(Dalje.)

Zahteve, koje stavi napredujóce šolstvo nam učiteljem, množé se od dne do dne, a ž njimi rasejo v istej meri terjatve šolskim knjigam, oziroma njihovim pisateljem. Učitelj brez dobrih šolskih knjig je malin brez vode. Od učitelja se ostro zahteva dan danes, da se pri pouku strogo ravna po predpisanih učnih načrtih, in da kolikor mogoče natančno doseže naznačeno učno svrhu. Učitelj naj učne načrte pozná, pozná naj je tudi pisatelj učne knjige! In v tem obziru naletim v Razinger-Žumer-jevem „Berilu“ na prvo pomanjkljivost.

Gospoda sestavitelja sta namenila knjigo za cel jezikov obseg, za vse slovenske ljudske šole, ne samo za kranjske. Morala bi bila tedaj, ko sta določevala svoji knjigi berilno snov (snov nazornega nauka), ozirati se na učne načrte vseh slovenskih pokrajin. Učni načrti štajerski in koroški mi niso slučajno pri rokah, a če primerjamo užé naše primorske s kranjskimi, najdemo, da je v naših snov nazornega nauka določena, dočim kranjski o tem molčé. In ako dalje primerjamo snov nazornega nauka predpisano v naših učnih načrtih za II. oziroma III. šolsko leto z óno, koje obdelujeta gospoda sestavitelja v svojem „Berilu“, vidimo, da v „Berilu“ marsikaj primanjkuje. Knjiga ugaja po tem takem kranjskim, né pa v istej meri primorskim ljudskim šolam.

Pa mi poréče kedo: naj primorski učitelj dostavi, česar mu primanjkuje! Lehko rečeno, a kako storjeno?

I. in II. oziroma III. šolsko leto so leta nazornega nauka. V I. se obravnava ta predmet samostojno, v II. na podlagi berila. Berilo namenjeno za II. šolsko leto mora torej učitelju podati vso snov nazornega nauka, kar je zahtevajo učni načrti. In ako je knjiga namenjena šolam, ki imajo različne učne načrte, naj se ravná po tistih, ki naj več zahtevajo. Lehko je učitelju izpuščati, a težko dostavljati.

Še neko željo bi rad izrazil pri tej priložnosti. Predobro je znano, da je v marsikateri šoli nemogoče v II. šolskem letu kar hitro začeti z branjem berilnih sestavkov. Počitnice, bolezni in drugi zadržki so navadno vzrok, da otroci več ali manj pozabé, česar so se prejšnje leto naučili. V vsakem šolskem letu razen prvega bode previden učitelj v začetku leta ponavljal, da učno snov prejšnjega leta zopet oživi, v spomin pokliče ter tako pripravi znanje učencev do približavno enake stopinje, s katere mu je mogoče vkupno nadaljevati.

In zakaj bi se to ne zgodilo v II. šolskem letu, kder je potrebnejše nego sicer?

Otroci I. šolskega leta so večinoma telesno kot dušno še malo razviti. Otroške bolezni, slaba vremena po zimí je večkrat zadržujejo v rednem dohajanji v šolo in v šolskem napredku. V šoli se pa stavijo razmerno jako velike zahteve njihovim komaj se razvijajóčim dušnim močem. Premislimo le, da si morajo pri jezikovem pouku zapomniti sto različnih znamenj za glasnike (male in velike črke, pisane in tiskane), da o drugih predmetih ne govorim. Kake težave mora to napravljati njihovemu še šibkemu spominu in kako verjetno in naravno je, da se po počitnicah vračajo v šolsko poslopje z marsikatero „luknjico“ v svojem znanji. In ko stopi učitelj pred svoje drugoletnike z ukazom: berite, vidi, da ne „gre“. — Kaj sedáj? — Ali naj učitelj uči brati učence iz „Berila“ v šoli? Ali naj jim ukaže to storiti domá? Ali naj ž njimi še enkrat ponovi ves „Abecednik“? — Ni eno, ni drugo bi ne bilo na mestu. Ampak učitelj naj prve dni novega šolskega leta z učenci ponovi vso abecedo, pisano in tiskano, in sicer takó, da jim pisane črke piše na tablo, tiskane pa jim kaže na stenskih tablah ali pa iz predelnika za tiskane črke, vse v abecednem redu. Otroci za učiteljem pridno pišejo in berejo. V dobrem tednu so male črke končane. Za ponavljanje velikih črk se mora porabiti užé nekoliko več časa, ker so se jih otroci v I. šolskem letu mnogo hitreje in površneje učili primeroma z malimi črkami. S to ponovitvijo malih in velikih črk preidó užé 3—4 tedni. Kaj pa z „Berilom“? Kakor je sedaj uravnano, ne dá se v tem času rabiti. In kakó dobro bi služilo pri tej ponovitvi v podporo učitelju in učencem, ako bi imelo začetka ob kratkem (le nekoliko listov) óne vaje v čitanji, koje se (se vé mnogo obširneje) nahajajo v I. delu „Abecednikovem“.

Naj blagovolita gospoda sestavitelja to mojo željo in — nasvèt premisliti in ako jima ugaja, v novi izdaji uporabiti! Nekaj enacega nahajam tudi v gori imenovanem II. delu Heinrich-ovega Abecednika.

Jezik je v „Berilu“ priprost, (z nekaterimi izjemami) domač, otroku lahko umljiv. Stavki so večinoma prosti, kolikor mogoče kratki, ter odgovarjajo takó nalogi knjige kot svojstvu našega jezika, ki ne ljubi dolgih in zapletenih stavkov.

Žal, da ne bode slovníčar popolnoma zadovoljen z „Berilom“. Ako bi bila gospoda sestavitelja le nekoliko bolj obzir jemala na izvrstno, gledé govornih razpolov še nedoseženo Levstik-ovo slovnico (Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen), ognila bi se bila marsikateremu slovníškemu pogrésku, kakor uredjeno (ure-

jeno¹⁾, ganjeni (ganeni), zadeti (zateti), potuhujena (potuhmena), vsede se (sede), djala (dejala), zmrznena (zmrzla), boste dobili (doboste).

Tudi po Janežičevej slovnici bi se dalo odpraviti nekaj pomanjkljajev, n. pr. vsak pri založniku kupljeni (kupljen)²⁾ deseti iztis, spomladansk (spomladanski)³⁾, uspešno (vspešno), naj bolj zdrava (naj zdravejša), sčičiščen (izčičiščen), jih (ja [Levstik], ju [Janežič]), dvojina, namreč Reziko in Pavleka).

Več ima knjiga ónih pogreškov, kateri vam Kranjcem niso pogreški — in so jih zarad tega slovenske knjige tudi takó bogate — a nam Primorcem pa so, in smo posebno mi Goričanje jako občutljivi proti njim. Našemu jezиковemu čutu je namreč jako drago pravilo, da imajo dovršni glagoli užé v sedanjiku prihodnjikov pomen, pravilo, koje naše slovnice sicer pripoznavajo, dejansko pa več ali mánj zoper nje grešé. Naše ljudstvo v goriški okolici in po soškej dolini ne poréče nikedar: šli bodemo (pojdemo), bodemo ustavili (ustavimo), zapeli bodemo (zapojemo), bode se posušilo (posuši se), bode se prikazala (prikaže se), bode priplavala (priplava), bode zletel (zletí), bodeva poiskala (poiščeva)⁴⁾, kar se vse bere v „Berilu“.

Naj porekó naši jezikoslovci, kar hoté, jaz pripisujem to neslovensko govorjenje nemškemu vplivu, práv kakor mej slov. Štajerci izgovarjanje glasnika v konec besed kot f.

Tudi nekatere nedoslednosti se nahajajo v „Berilu“. Nedosledno se rabi osebni zaimek, III. osebe, 4. sklon množine: jih in je. Naj v dokaz navedem le stavek str. 7.: Umivamo si jih, da je zdrave ohranimo. Nedosledno se dalje glasi nočeš (str. 43.) in neče (str. 44.). Prav tako se zamenjuje ni in nij.

Pogreški zoper jezikov čút bi smatral: molitev voditi (naprej moliti), iščem cvetični prah (cvetičnega prahu)⁵⁾, orač potrebuje razno orodje (raznega orodja)⁶⁾, shranja (shranjuje).

Gospoda pisatelja rabita besedo „vodstvo“ za nemško „Leitung“, kakor večina naših nadučiteljev. Ker pa naš šolski zakon strogo loči „Direction“ (za srednje in meščanske šole) od „Leitung“ (za ljudske šole) ter je užé od nekedaj v navadi slovenski izraz „vodstvo“ za nemški „Direction“, mislim, da bi bolje vstrezali natančnejemu izraževanju, ako bi pisali za nemški „Leitung“ in „Leiter“ slovenski „voditeljstvo“ in „voditelj“. Tudi Lahi delajo razloček mej „direzione“ in „dirigenza“.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

v XIX. veku.

21) Blaže ino Nežica v nedelski šoli. Učitelam ino učencam za pokušno pisal Anton Slomšek, Vozeniški fajmošter. I. 1842. — II. 1848. — III. 1857. — Predgovor v I. nat. je: Čuješ, preljubi Moj! Boš bral, kar sta se Blaže ino Nežica v šoli učila, naj se tudi tebe nauk prime. Beri, štej, in poskušaj; koljko toljko se prijeló ino veselilo te bo, tudi kaj znati.

Hočeš ti druge učiti, ino bolj moder biti ko skerben učitel, ino priden gospód kaplan, ki sta v šoli učila, ti ne branim. Uči kakor rad; naj le dobro seme na dobro zemljo pade, imej si v rokah sevko alj sevavnik.

¹⁾ V oklepajih so pravilni izrazi.

²⁾ Glej Janežičevo slovnico str. 195., §. 363., 1), a)!

³⁾ Glej Janežičevo slovnico str. 195., §. 363., 1), c)!

⁴⁾ Primerjaj str. 115. in 116. Levstik-ove slovnice!

⁵⁾ Primerjaj Janežič-evo slovnico §. 316., b) in §. 317., d)!

⁶⁾ Primerjaj Janežič-evo slovnico §. 317., d)!